

УДК 340.15:343.26

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.7>

ТРАНСФОРМАЦІЯ КАРЦЕРАЛЬНИХ ПРАКТИК ПЕНСИЛЬВАНІЇ: ВІД ЗВОДУ ЗАКОНІВ В. ПЕННА ДО ПЕНІТЕНЦІАРНОГО БУДИНКУ У WALNUT STREET PRISON

Сокальська О.В.,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8737-0829>

Сокальська О.В. Трансформація карцеральних практик Пенсильванії: від Зводу законів В. Пенна до пенітенціарного будинку у Walnut Street Prison.

У статті проаналізовано трансформацію карцеральних практик у Пенсильванії (1682–1790 рр.) у контексті змін кримінальних законів: від формального закріплення у Зводі законів 1682 р. виправних будинків з примусовою працею до організації у Філадельфії 1790 р. першого пенітенціарного будинку з режимом суворого одиночного утримання.

Визначено, що до здобуття штатами незалежності виправні будинки, якщо і функціонували в окремих містах, то як заклади примусової праці й мета виправлення перед ними не стояла. Вирішальний вплив на реформу системи покарань мали революційні події війни за незалежність, у наслідок чого ухвалено конституцію штату, що містила припис переглянути системи покарань. Ухвалений 1786 р. кримінальний закон основною санкцією за більшість тяжких злочинів встановив тюремне ув'язнення у поєднанні з каторжними роботами, але режим ув'язнення жодним чином не змінився, а публічні каторжні роботи визнані були неефективними як з точки зору безпеки, так і виправного впливу.

Встановлено, що основними акторами подальших пошуків моделі відбування покарання у виді позбавлення волі були члени Філадельфійського товариства полегшення страждань у в'язницях. Основні кроки реформаторів у 1788–1790 рр. спрямовані на впровадження на основі практичного досвіду виправних будинків Англії та теорії тюрем законодавчих змін у сфері виконання покарань з акцентом на одиночному утриманні. 1790 року ухвалено закон, у якому основними елементами режиму відбування покарання визначено каторжні роботи й сувору ізоляцію з метою виправлення злочинців і запобіганню нових злочинів, для чого приписувалося звести у дворі Walnut Street Prison окремих корпус з одиночними камерами для утримання небезпечних злочинців. Закон встановив механізм контролю й нагляду за діяльністю в'язниці, а також унормував режимні засади відбування покарання, що були багато в чому запозичені з досвіду англійських виправних будинків.

Ключові слова: Пенсильванія, система покарань, позбавлення волі, в'язниця, пенітенціарний будинок.

Sokalska O.V. The transformation of carceral practices in Pennsylvania: from William Penn's Great Law to the Penitentiary House at Walnut Street Prison.

The article analyzes the transformation of carceral practices in Pennsylvania (1682–1790) in the context of changes in criminal laws: from the formal consolidation in the Code of Laws of 1682 of reformatories with hard labor to the organization in Philadelphia in 1790 of the first penitentiary house with a regime of solitary confinement.

It is defined that before the states gained independence, correctional houses, if they functioned in some cities, then as institutions of forced labor and the purpose of correction was not before them. The Revolutionary War for Independence had a decisive impact on the reform of the penal system, which resulted in the adoption of the state constitution, which contained a prescription to revise the penal system. The Criminal Law of 1786 established the main punishment for serious crimes as imprisonment combined with hard labour, but the regime of imprisonment did not change in any way, and public hard labour was recognized as ineffective.

It is established that the main actors in the further search for a model of serving a sentence of imprisonment in Pennsylvania were members of the Philadelphia Society for Alleviating the Miseries of Public Prisons. The main steps of the reformers in 1788-1790 were aimed at introducing legislative changes in the field of

execution of punishments with an emphasis on solitary confinement based on the practical experience of reformatories in England and prison theory. As a result of the Society's initiatives, in 1790, An Act to reform the penal laws of the state was adopted, in which the main elements of the sentencing regime were hard labor and unremitted solitude in order to correct criminals and prevent new crimes. For this purpose, it was prescribed to build a separate building with single cells in the yard of Walnut Street Prison for the detention of dangerous criminals. The law established a mechanism for control and supervision of the prison, as well as regulated the regime principles of serving the sentence, which were largely borrowed from the experience of English workhouses.

Key words: Pennsylvania, Great Law 1682, penal system, imprisonment, penitentiary house.

Постановка проблеми. Дослідження в царині зарубіжної пенітенціаристики в Україні здебільшого фокусуються на проблемах сьогодення. Іноземний досвід частіше всього подається як зразок для наслідування в умовах реформи системи виконання покарань і лише часом піддається критичному аналізу. Натомість залишається поза увагою, що сучасні в'язничні системи більшості розвинутих країн світу є, як правило, продуктом еволюційного розвитку, починаючи з XVIII ст. Загальновідомо, що США були батьківщиною двох пенітенціарних систем: пенсильванської та обернської. Однак, до їх формування у 20-х роках XIX ст. штати пройшли тривалий період реформ системи покарань і пошуків оптимальних моделей реалізації кар.

Мета дослідження: з'ясувати, які фактори призвели до реформи системи покарань і вплинули на вибір карцеральних практик та організацію виправних тюрем, проаналізувати наскільки вагомим для тюремних реформаторів Пенсильванії був тогочасний європейський пенітенціарний дискурс, визначити роль основних акторів реформ: теоретиків-тюрмознавців, законотворців та практиків.

Стан опрацювання. Проблема організації відбування покарання у виді позбавлення волі у Пенсильванії у XVIII ст. висвітлена у роботах Г. Барнса, Е. Рубін, Н. Тітерса, Т. Селліна та ін., але здебільшого автори роблять акцент на функціонуванні Walnut Street Prison як в'язниці штату з окремим пенітенціарним блоком для утримання осіб, засуджених до одиночного ув'язнення, тобто як предтечу формування майбутньої пенсильванської системи, натомість більш ранній період – «шлях до пенітенціарного будинку» залишився поза увагою або ж дослідники розглядали короткий хронологічний відрізок функціонування Walnut Street Prison. Також, традиційна американська історіографія обходить стороною питання європейського впливу на вибір реформаторами Пенсильванії моделі виправного покарання та режиму ув'язнення.

Виклад основного матеріалу. У Північно-Американських колоніях у XVII ст. система покарань була не такою суворою як у метрополії, смертна кара передбачалася менш ніж за два десятка злочинів, а найбільш поширеними були тілесні кари та штрафи. Попри належність окремих колоній до Голландської республіки, робітні будинки за зразком амстердамського *gasphuis* там не були організовані. В інших з середини XVII ст. діяли виправні будинки на кшталт англійських брайдвеллів, але вони, переважно, були звичними місцями, здебільшого попереднього, ув'язнення.

На тлі традиційних каральних практик революційним виглядав реформаторський Кримінальний кодекс Пенсильванії 1682 р., ініційований новим власником колонії Вільямом Пенном. 7 грудня 1682 р. на першій асамблеї в Честері ухвалено Звід законів (Great Law), що чітко проілюстрував різницю між пенальними теоріями й практиками квакерів та англіканців чи пуритан в інших колоніях [1, с. 6]. В акті, який часто називають Кримінальним кодексом Пенсильванії, суттєво обмежувалося застосування смертної кари (передбачалась лише за вбивство). Більшість насильницьких і злочинів проти моралі каралися ув'язненням та каторжними роботами у виправному будинку. Штрафи й тілесні покарання закон також зберіг, але основним стало позбавлення волі. У санкціях його строки коливалися від декількох днів до кількох місяців чи одного року, а за найтяжчі злочини ув'язнення могло бути й довічним [2].

Слід враховувати, що теоретичною основою норм закону були ідеї квакеризму, отже крім гуманізму й прогресивності, дослідники акцентують на майже «інквізиційному нагляді за моральністю і приватним життям громадян» [1, с. 7]. Заборонялися всілякі розваги та азартні ігри – організація чи систематичне відвідування вистав, спортивних змагань каралися штрафом або ув'язненням з примусовою працею у виправному будинку (арт. 29). А за окремі злочини проти моралі (співмешкання поза шлюбом, содомський гріх), вчинені повторно, передбачалася довічне ув'язнення (арт. 9).

Закон 1682 р. був одним із перших актів фактично загальнодержавного рівня, який запровадив покарання у виді тюремного ув'язнення з примусовими роботами у закладах відмінних від традиційних тюрем – виправних або робітних будинках¹. Артикул 64 приписував, що у всіх місцях ув'язнення слід організувати примусові роботи і вони мають стати *робітними будинками для злочинців, волоцюг і нероб у кожному графстві*.

Окрема норма, очевидно з огляду на вади діючих в'язниць, визначала, що тюремники не повинні обмежувати права та свободи ув'язнених, понад того, що передбачено законом (арт. 63). Квакери в Англії на собі нерідко відчували всі злидні в'язничного життя. Власне, і В. Пенн на батьківщині кілька раз був ув'язнений за релігійну діяльність.

Попри назву закладів для відбування покарань у законі – *house of correction* про виправлення злочинців як мету покарання у ньому не йшлося. Думається, виправні будинки мали хоча б відповідати первинному задуму, як їх бачили англійські реформатори XVI ст. – завдяки продуктивній праці злочинці й волоцюги повинні були ставати добросовісними громадянами й приносити користь суспільству.

Дослідники, звертаючи увагу на прогресивність норм закону 1682 р., як правило, не уточнюють, як на практиці реалізувалися його приписи. Виправний будинок було відкрито лише у Філадельфії, а не у кожному графстві як планувалося. Спершу сконструювали кліть розміром сім на п'ять футів, що примикала до провінційної ради. Пізніше звели дерев'яну будівлю, але вона визнана недостатньою для потреб карного закладу. 1685 року шериф повідомив, що орендована приватна будівля переобладнана під в'язницю і є достатньо надійною. У тому ж році погоджено будівництво нового карного закладу. Лише через десять років двоповерхова кам'яниця була готова. Для утримання ув'язнених відводилося чотири простори кімнати-камери. Та 1702 р. суд присяжних графства визнав будівлю тюрми та її двір «незручними для громади» [3].

Занадто м'який кримінальний кодекс не лише викликав невдоволення в метрополії, але й виявився неефективним, особливо в умовах, коли колонії ставали притулком для небезпечних злочинців, висланих з Англії та Уельсу. 1692 року В. Пенна відсторонено від управління колонією з формулюванням, що «суспільний мир і відправлення правосуддя порушені й зневажаються» [4, с. 248]. Після повернення провінції 1696 р. він ініціював перегляд системи покарань у бік посилення каральної складової. Як зазначалося в преамбулі нового закону, через те, що покарання були настільки поблажливими, що не відповідали тим цілям, які ставилися під час ухвалення кодексу, й недобросовісні громадяни користувалися цим, вчиняючи грабежі та розбої. У законі 1700 р. квакери відмовилися від багатьох попередніх гуманістичних починань: так, за згвалтування передбачалося 39 ударів батогами, сім років тюремного ув'язнення і позбавлення всього чи частини майна; повторне вчинення цих же дій каралося кастрацією й тавруванням [4, с. 249]. Натомість закон 1682 р. за повторне вчинення тяжких злочинів, зокрема і згвалтування, встановлював довічне ув'язнення. Очевидно, що в реаліях XVII ст. його реалізація видається малоімовірною. Г. В. К. Фіцрой дійшов до висновку, що хоча довічне ув'язнення і передбачалося у Пенсильванії за цілу низку злочинів, які в Англії каралися смертю, на практиці воно рідко застосовувалося. Місцеві тюрми для цього були не придатні як з точки зору безпеки, так і умов утримання [4, с. 258].

Чинні кримінальні закони Пенсильванії у метрополії було піддано критиці через їх надзвичайну жорстокість, оскільки в жодних володіннях Її Величності не було таких покарань як кастрація чи продаж у неволю. І вони в черговий раз 1705 р. були переглянуті. Покарання посилено, порівняно з нормами 1682 р., але все ж таки залишалось більш гуманним ніж у Британії та інших колоніях. Змінене законодавство діяло до 1718 р., коли було ухвалено реакційний збір законів, що відновив смертну кару. Заувага з цього приводу професора В. Р. Шеперда, що у той час, як увесь цивілізований світ захоплювався справедливими й милосердними законами В. Пенна, його гуманістичні ідеали були безжалюбно зруйновані й замінені суворістю та мороком Середньовіччя [5, с. 389] (попри те, що досить ідеалістично подає картину правової дійсності Пенсильванії) яскраво ілюструє, яке значення мав «Кодекс Пенна» 1682 р. для подальшої трансформації кримінального законодавства. Він став символом гуманного та милосердного закону, взірцем, який реформатори по обидва боки океану прагнули наслідувати.

Той факт, що саме Пенсильванія стала піонером у справі запровадження виправних тюрем у кінці XVIII ст., на думку Е. Рубін, багато у чому зумовлений тим, що інститут позбавлення волі як виду по-

¹ Ув'язнення і примусова праця у робітному будинку для відшкодування збитків, завданих потерпілим, була передбачена лише в статті, що регламентувала відповідальність за шахрайство.

карання започатковано в колонії за 100 років до того. І це доводить, що усталена практика тюремного ув'язнення кінця XVIII – початку XIX ст. – не лише продукт свого часу, а результат багатолітнього досвіду [6, с. 193].

Після скасування закону 1682 р. каторжні роботи в ізоляції перестали бути основним видом покарання, однак не зникли загалом з пенальних практик, здебільшого через обмеженість застосування інших видів покарань. Висилка за межі колонії, як і у випадку з містами Західної Європи XVI–XVII ст., була не доцільна; застосування штрафів було можливим лише щодо фінансово спроможних громадян. Найбільш поширеними, з огляду на специфіку колоніального життя, стали тілесні кари, зокрема биття батогами – швидко, незатратно і достатньо співрозмірно [4, с. 257–258; 7, с. 48–50]. У поодиноких випадках судді призначали короткострокове тюремне ув'язнення, яке відбували у звичайних тюрмах (jail або gaol) [8, с. 451].

1718 року законодавчим органом Пенсильванії ухвалено An act for erecting of houses of correction and workhouses in the respective counties of this province, що приписував звести у Філадельфії та в адміністративних центрах інших графств, зокрема в Честері й Брістолі, виправні й робітні будинки, у яких слід було утримувати правопорушників (конкретно акт згадував про слуг, які чинили непослух та інші проступки) з метою їх виправлення та покарання («correcting and punishment»), а також волоцюг, жебраків та дрібних шахраїв, які за законами Британії та колонії мають утримуватися в ізоляції й залучатися до примусових робіт задля їх виправлення [9]. На переконання Г. Барнса, лише у Філадельфії та Честері ці заклади зберегли значення місць відбування покарання [1, с. 75]. В інших містах Пенсильванії, як і в інших колоніях, робітні будинки використовувалися для організації асоціальних елементів.

1773 року Генеральна асамблея Пенсильванії надала дозвіл на побудову у Філадельфії за кошти міста і для його потреб в'язниці, робітного й виправного будинку (gaol, workhouse and house of correction). Оскільки, як зазначалося в акті, чинні в'язниці й робітний будинок (карний заклад на High Street, відкритий 1723 р. – *О. С.*) не задовольняли зростаючі потреби безпечного утримання злочинців через тісноту земельної ділянки, незручність будівлі й камер, що було загрозою не лише для здоров'я в'язнів, але й містян. Місце під забудову приписувалося обрати у належному районі, будівля мала бути зручна, міцна й достатньо велика, обнесена високими стінами [10]. Вулиця Walnut Street, на якій було придбано земельну ділянку і зведено в'язницю, дала назву карному закладу, що у подальшому став символом нової ери у пенальних практиках. Хоча на момент відкриття Walnut Street Prison ні її проєкт, авторства відомого архітектора Роберта Сміта, ні режим утримання не були революційними чи хоча б новаторськими. У будівлі в'язничного комплексу у традиційному георгіанському стилі П-подібної форми були спроектовані загальні простори кімнати-камери на кілька десятків засуджених (в одній камері утримувалося від 20 до 50 осіб [11, с. 135]).

За мету ставилося звести нову в'язницю, щоб розвантажити карний заклад на High Street й утримувати засуджених, боржників та асоціальних елементів у більш просторих і здорових умовах. Жодних змін у режимі утримання не передбачалося. На початку 1776 р. нова в'язниця прийняла перших 105 засуджених (шестеро з яких вчинили втечу у першу ж ніч [12, с. 1828]). Але уже в середині 1776 р. її було реквізовано для військових потреб і лише 1784 р. вона відновила діяльність як карний заклад міста й графства.

Однак за ці роки (1776–1784) відбулися карколомні зміни, які вплинули на карну політику як Пенсильванії, так і інших штатів. Ідеї Просвітництва, ідеали гуманізму та справедливості у період Американської революції стали основою нового законодавства незалежної держави. Це дало поштовх і до зміни системи покарань. Проголошені конституції штатів фактично містили цитати з трактату Ч. Беккарія *Про злочини й покарання*: кара мала бути не так суворою, як невідвратною.

Ешли Рубін зазначає, революція пробудила особливе почуття гордості за «Америку» та «американців», якого не було до війни, коли колоністи ідентифікували себе як британців. Одним із проявів цього стало зростаюче переконання у тому, що смертна кара й тілесні покарання не лише неналежні (тенденції до цього вже були і раніше), але й просто неамериканські, нав'язані колоністам британцями [13, с. 282–283]. Суворість кримінального закону, писав філадельфійський адвокат і майбутній генеральний прокурор США Вільям Бредфорд, це екзотична рослина, а не корінний мешканець Пенсильванії, у цьому аспекті релігійні погляди багатьох наших громадян суперечили карній політиці метрополії, і як тільки принципи Ч. Беккарія поширилися, вони знайшли потрібний ґрунт. Під владою Британії, писав він, жодної спроби реформи системи покарань не було, але тільки ми відділилися, су-

спільні настрої змінилися і це шляхетне починання було встановлено конституцією як один із перших плодів свободи [14, с. 20].

Конституція Пенсильванії 1776 р. не лише містила норму про необхідність перегляду покарань – «слід зробити їх менш кривавими і більш співрозмірними злочинам», але й приписувала, що задля ефективного запобігання вчиненню злочинів і для заміни кривавих кар мають бути запроваджені будинки каторжної праці, де б злочинці приносили користь суспільству і могли б компенсувати шкоду, завдану потерпілим [15]. Так, власне, здобута США незалежність стала, як відмічав Д. Ротман, слушним часом для реформ у належному місці. Але реформаторами більше керувало відчуття відрази до смертної кари, ніж віра у реформаторський потенціал нових карних закладів [7, с. 60–62], будівництво яких у кінці XVIII ст. зумовлено потребою у «гуманній» альтернативі страті.

У Філадельфії, що упродовж революційних подій стала столицею країни, реформа місць ув'язнення відбувалася найдинамічніше. І саме Пенсильванія була інтелектуальним центром розробки й впровадження моделі одиночного ув'язнення, на який інші дивилися як на взірць, започатковуючи тюремні реформи в кінці 1790-х – на початку 1800-х років [16, с. 544].

Ще 1776 р. у Філадельфії сформувалося Товариство допомоги стражденним ув'язненим (Philadelphia Society for Assisting Distressed Prisoners). Місцевий комерсант, квакер Р. Вістар звернув увагу громадськості на жахливий стан місцевої в'язниці. Він роздавав суп засудженим, оскільки у цей період у в'язниці кілька осіб померли від голоду. Інші жителі Філадельфії, наслідуючи його починання, зорганізувалися, збирали одяг і харчі для засуджених. Але цим діяльність товариства й обмежувалася. Через окупацію Філадельфії британськими військами й реквізицію в'язниць городяни у вересні 1777 р. були вимушені згорнути благодійну діяльність [11, с. 80; 17].

Після укладення миру 1783 р. конституціоналісти та республіканці Пенсильванії об'єдналися задля перегляду кримінальних законів 1718 р. 15 вересня 1786 р. ухвалено Акт про зміну кримінальних законів штату (An Act amending the penal laws of this state), який за більшість тяжких злочинів встановив покарання у виді тюремного ув'язнення у поєднанні з каторжними роботами [18]. У преамбулі йшлося про неефективність смертної кари як покарання, що не відповідає основним цілям: виправляти та перевиховувати («to correct and reform»), а також утримувати інших від вчинення подібних діянь. Останнє, на думку авторів закону, найкраще досягалося б шляхом тривалих публічних і ганебних каторжних робіт, які б відповідно впливали на людей. Тому виконувати примусові роботи засуджені повинні були не лише у в'язницях і виправних будинках, але й на вулицях міст, дорогах, шахтах, будівництві тощо.

Закон встановлював покарання у виді каторжних робіт («servitude») строком: до 10 років у державній в'язниці («public gaol») чи виправному будинку за вчинення особливо тяжких злочинів (грабіж, содомія, розпуста та ін.), менш тяжких – до 7 років, проступків (дрібна крадіжка, двоєженство тощо) – від 1 до 3 років. Майже половина статей Акту 1786 р. регламентувала питання виконання покарання у виді каторжних робіт, вимоги до тюремників, звітність.

Попри приписи закону, режим утримання ув'язнених фактично не змінився. 1787 року судді констатували, що у Walnut Street Prison безлад, жодної сегрегації, чоловіки та жінки контактують, не дотримуючись правил пристойності, вільно продається алкоголь, а повії після відбуття строку покарання всіляко намагаються повернутися до в'язниці. Правила безпеки також не були надто суворі, оскільки у період 1787–1789 рр. 78 ув'язнених з 280 вчинили втечу [20]. Як можемо дійти висновку – покарання, що його передбачав закон 1786 р., було новим, але реалізовувалося воно у «старій» в'язниці. Сподівання авторів закону на виправлення і досягнення мети покарання лише зміною санкцій виявилися марними.

1787 року з ініціативи голови Верховного суду штату Т. Маккіна кілька десятків засуджених до каторжних робіт були залучені до прибирання вулиць (штат таким чином сподівався зекономити кошти) [12, с. 1829]. Вони були одягнуті у строкаті тюремні роби, з тачками в руках, з ланцюгами на ногах. Законодавці досягли свого – вид засуджених дійсно справляв враження на городян. Однак, викликав у них неоднозначні відчуття: в одних відразу й насмішки, в інших співчуття. Акт 1786 р. іронічно називали «Законом про тачки» («Wheelbarrow Law») [19, с. 194].

Інститут публічних громадських робіт було піддано справедливій критиці у брошурі *An enquiry into the effects of public punishments upon criminals and upon society* (1787 р.) відомого лікаря, громадського і політичного діяча Б. Раша, яка, разом із очевидною неефективністю закону, виступила катализатором перегляду системи покарань та пошуку нових моделей їх відбування [21].

Певним взірцем для штату у цьому питанні виступала колишня метрополія, де з кінця 70-х років XVIII ст. філантропи активно виступали за покращення умов утримання в'язнів, а в окремих графствах зводили виправні будинки як місця відбування покарання на реформаторських засадах. У травні 1787 р. громадські діячі й лідери релігійних громад Пенсильванії об'єдналися й започаткували Філадельфійське товариство полегшення страждань у в'язницях (Philadelphia Society for Alleviating the Miseries of Public Prisons) (далі – Товариство). У преамбулі його Статуту зазначалося:

Наші обов'язки, засновані на християнських максимах, так само мають поширюватися і на тих наших ближніх, хто вчинив злочин чи оступився; коли ми розмірковуємо про страждання ув'язнених: бідність, голод, відчуття провини, невиправдану жорстокість щодо них, ми повинні проявити співчуття [...] слід запропонувати такі види й способи покарань, які замість поглиблення пороків, сприятимуть відродженню наших братів, поверненню їх до чеснот і щастя. [22].

Отже, мета створення Товариства – не просто допомога засудженим (надання одягу чи продуктів харчування, як це було 1776 р.), а зміна видів і способів покарання задля виправлення злочинців і повернення їх у суспільство. Саме Товариство стало рушійною силою подальших реформ у в'язничній сфері Пенсильванії.

Основні кроки реформаторів у 1788–1790 рр. спрямовані на впровадження законодавчих змін у сфері виконання покарань. Після детального вивчення питання, у січні 1788 р. Товариство направило Генеральній асамблеї штату доповідну записку з рекомендаціями внести поправки до закону, а саме: запровадити суворі правила роздільного утримання різних категорій ув'язнених, скасувати публічні каторжні роботи, натомість вони мають бути організовані у карному закладі, більш осібно або навіть в одиночних камерах, а також заборонити продаж і вживання алкоголю у в'язниці [11, с. 86].

У тому ж році Б. Франклін у листі, направленому законотворцям, акцентував, що кримінальне законодавство не виправдало очікувань, і рекомендував зробити покарання способом виправлення, а працю засуджених – корисною для штату. Недавні експерименти в Європі, писав він, засвідчили, що цього можна досягти лише за умови обмежень (ймовірно йшлося в першу чергу про алкоголь – О. С.) і праці на самоті («solitude of labour») [23].

У листопаді 1788 р. виконавчий комітет штату ухвалив резолюцію звернутися до Товариства з проханням надати більш детальну інформацію про стан в'язниці й шляхи удосконалення режиму утримання [24]. Товариство підготувало розгорнуту доповідь, у якій було зазначено конкретні недоліки чинних місць ув'язнення, проведена його членами робота й рекомендації щодо удосконалення системи виконання покарань. Г. Барнс назвав її першим програмним документом, у якому окреслено основні елементи пенсильванської системи тюремної дисципліни [11, с. 87].

У доповіді йшлося, що у в'язниці три великих зла, які потребують особливої уваги, – це загальне утримання осіб різної статі, вживання алкоголю й спільне утримання боржників і злочинців. Також вказувалося на неналежну організацію публічних і в'язничних каторжних робіт. Щодо кожної проблеми члени Товариства пропонували обґрунтоване рішення. Для благополуччя й безпеки як усього суспільства, так і злочинців, на їх одностайну думку, найдоцільніше було запровадити одиночне утримання, суворе розділення різних категорій ув'язнених й заборонити алкогольні напої. Завдяки цьому найефективніше вдалося б досягти виправлення злочинців і запобігти негативному впливу одних ув'язнених на інших [25, с. 26–30].

У доповіді зазначалося, що такі висновки реформатори зробили на підставі практичного досвіду функціонування в'язниць і теорії тюрем [25, с. 30]. Власне, на останнє ми б хотіли звернути увагу. У доповіді 1788 р. уперше, якщо аналізувати загалом публікації з окресленої тематики 70–80-х років XVIII ст., йде мова про певні теоретичні знання про устрій, режимні засади та управління в'язницями. Постає питання, які саме теоретичні роботи мали на увазі автори? Найімовірніше, у першу чергу, книгу Дж. Говарда, з яким очільники Товариства листувалися, а Б. Раш через лондонського лікаря, філантропа Дж. К. Леттсома, приятеля Б. Франкліна і Дж. Говарда, надіслав останньому Статут Товариства для ознайомлення [26, с. 417]. Усіх їх пов'язували дружні стосунки й з Дж. Фозергіллом, квакером, відомим лондонським лікарем, який, як і Дж. К. Леттсом, був тісно пов'язаний з філантропічним реформаторським рухом у Британії. Тож і Б. Раш, і Б. Франклін могли отримувати інформацію про останні новації у цьому питанні. Саме про «недавні вдалі експерименти з одиночним ув'язненням у Європі» згадував Б. Франклін у листі законодавцям 1788 р. Які саме експерименти малися на увазі? У Британії у цей час лише у Петворті розпочав роботу виправний будинок з суворим одиночним ув'язненням. Однак, уже достатньо функціонувало закладів з одиночним утриманням лише у нічний час, відповідно до моделі, описаної Дж. Го-

вард. Одним із найбільш послідовних прихильників і теоретиків суворого одиночного ув'язнення в Англії був Дж. Хенуей, роботи якого *The Defects of Police* (1775 р.) і *Solitude in Imprisonment* (1776 р.), могли бути відомі й у Пенсильванії. Однак питанню організації каторжних робіт він не приділяв значної уваги через неможливість їх ефективної організації в умовах одиночного ув'язнення. Більш вірогідно, що теоретичною основою для реформаторів могла бути робота В. Пейлі *Принципи моралі та політичної філософії* (1785 р.), у якій в контексті реформування й гуманізації покарань та скасування смертної кари йшлося про одиночне ув'язнення (як суворе, так і лише в нічний час), примусову працю як важливий фактор виправлення та самотність як шлях до переродження через спілкування з Богом.

1789 року Генеральна асамблея, зваживши на висновки та пропозиції Товариства, ухвалила зміни до закону 1786 р., що стосувалися управлінських та режимних засад діяльності в'язниці. Різні категорії осіб приписувалося утримувати окремо. Щоб унеможливити контакти засуджених за дрібні правопорушення й небезпечних злочинців, слід було обладнати у Walnut Street Prison два сектори відокремлені огорожею, а боржників перевести в окремий робітний будинок. І хоча санкції у виді публічних каторжних робіт було скасовано лише законом 1790 р. [27, с. 167], уже в цьому акті приписувалося обладнати майстерні для примусових робіт у середині карного закладу.

Детально було регламентовано засади управління: започатковано інститут в'язничних інспекторів (6 осіб), які повинні були: слідкувати за організацією виробництва (постачанням сировини, розподілом прибутків), розглядати скарги на представників тюремної адміністрації, доповідати меру, олдерменам і суддям про стан справ у в'язниці, необхідність перебудови корпусів тощо (ст. 8) [28].

Відповідно до приписів Акту 1789 р., боржники були переведені до робітного будинку на *Prune Street* (відкритого 1785 р. поряд з основним корпусом в'язниці), куди ще раніше, у результаті скарг Товариства щодо спільного утримання, помістили жінок-засуджених, і заклад став виконувати функції традиційного *gaol*. У в'язниці ж на Walnut Street залишилися засуджені до каторжних робіт і заарештовані. Оскільки вільних місць у в'язничних корпусах було достатньо, то ухвалено рішення, що судді інших графств могли направляти відбувати покарання до Філадельфії осіб, засуджених до каторжних робіт строком понад 1 року. Таким чином, 1789 р. Walnut Street Prison фактично стала першою державною в'язницею штату [20, с. 328].

Про одиночне ув'язнення, у будь-якій формі, закон не згадував. Отже, Товариство продовжило лобювання «одиночного виправного режиму» і 1790 р. задля поширення інформації про план тюремних перетворень серед парламентарів та урядовців штату, щоб розвіяти будь-які сумніви щодо їх доцільності й економічної обґрунтованості, опублікувало брошуру *Extracts and remarks on the subject of punishment and reformation of criminals* [29; 30]. У ній було наведено опис виправного будинку у Ваймондхемі у графстві Норфолк в Англії авторства його фундатора Т. Бівера [31], правила цього виправного будинку та уривки з праці Дж. Говарда.

У результаті ініціатив Товариства 5 квітня 1790 р. ухвалено An Act to reform the penal laws of the state [32]. У преамбулі, що містила посилання на ст.ст. 38, 39 Конституції Пенсильванії, зазначалося: оскільки закони, ухвалені раніше, не досягли успіху, є надія, що поєднання каторжних робіт і суворої ізоляції («unremitted solitude»), наскільки це можливо, буде сприяти виправленню злочинців і запобіганню нових злочинів. Стаття 7 приписувала звести у дворі Walnut Street Prison окремий корпус, відділений від основної будівлі високими стінами з відповідною кількістю одиночних камер для утримання небезпечних злочинців, засуджених до каторжних робіт.

Загальний аналіз норм закону 1790 р. дає підстави констатувати, що він встановив механізм контролю й нагляду за діяльністю в'язниці з боку інспекторів, а також унормував режимні засади відбування покарання, що були багато в чому запозичені з досвіду англійських виправних будинків. У Walnut Street Prison, як і в англійських виправних будинках, простежується тенденція до обмеження влади тюремної адміністрації, зокрема управителя: найтяжчим покаранням, що він міг самостійно накласти за дисциплінарний проступок було поміщення у карцер на хліб і воду на будь-який строк, але не більше ніж 2 дні; більш суворі покарання (биття батогами або поміщення в карцер на строк до 6 днів) могли накладатися лише після розслідування інциденту інспекторами, з дозволу мера міста (ст. 21) [32].

Як і тюремні акти англійського парламенту, закон 1790 р. був строковим, його було ухвалено лише на п'ять років (ст. 37). Імовірно новий режим розглядався як експеримент й у законотворців були сумніви щодо його ефективності.

Завдяки зусиллям реформаторів законодавчі приписи досить швидко було реалізовано на практиці. Огляд діяльності Walnut Street Prison, підготовлений 1792 р. членом Товариства, одним із інспекторів закладу К. Лаунсом, засвідчив радикальні зміни в устрої, управлінні й режимі закладу¹.

Упродовж 1790–1792 рр. в'язниця була переобладнана відповідно до вимог роздільного утримання різних категорій ув'язнених. Відповідно до закону 1790 р. на території в'язниці, у північній її частині, зведено корпус з одиночними камерами (в огляді його названо пенітенціарний будинок²) для утримання запеклих злочинців, присуджених до каторжних робіт, та порушників дисципліни. У міцній цегляній триповерховій будівлі на кожному поверсі було по 8 камер (6 на 8 футів, висотою 9 футів). Вікно у камері розташовувалося високо від підлоги, було заготоване й прикрите жалюзі, але щоб був доступ свіжого повітря. Кожна камера обладнана піччю для опалення (недоступною для засудженого), водою та каналізацією, відходи по трубі потрапляли в спеціальну цистерну. Біля пенітенціарного будинку був окремий двір з садом [33].

Комітет інспекторів, що здійснював загальне управління, 1792 р. розробив режимні засади й правила Walnut Street Prison, а також Інструкцію для інспекторів, що регламентувала повноваження тюремної адміністрації [14, с. 97–104]. Аналіз в'язничних правил (Rules Orders and Regulations for the Gaol of the City and County of Philadelphia) свідчить, що за взірць укладачами взято (як за змістом, так і за структурою) англійське законодавство та правила новостворених у Британії виправних будинків. Однак більшість з 25 артикулів Правил Walnut Street Prison було розроблено з урахуванням місцевої практики й специфіки режиму, категорій ув'язнених, виробництва тощо. Також, з огляду на назву нормативного акту, робимо висновок, що Walnut Street Prison до 1794 р. все ж таки мала статус тюрми графства і міста (Gaol of the City and County of Philadelphia), а не штату, хоча закон 1789 р. і передбачав можливість поміщення туди засуджених до каторжних робіт з інших графств.

Висновки. Отже, до здобуття штатами незалежності виправні будинки, якщо і функціонували в окремих містах (формально були передбачені у Зводі законів 1682 р., але починання не реалізовано на практиці), то як заклади примусової праці й мета виправлення делінквентів перед ними не стояла. Вирішальний вплив на реформу системи покарань мали революційні події війни за незалежність, у наслідок чого 1776 р. ухвалено конституцію штату Пенсильванія, що містила норму про необхідність перегляду системи покарань. Реформаторський кримінальний закон 1786 р. основною санкцією за більшість тяжких злочинів встановив тюремне ув'язнення у поєднанні з каторжними роботами, що відповідало і тогочасним європейським пенальним тенденціям. Але режим відбування покарання жодним чином не змінився, вимог сегрегації та інших новацій закону 1786 р. на практиці тюремники не дотримувалися. А публічні каторжні роботи визнані були неефективними як з точки зору безпеки, так і виправного впливу на засуджених, а також загальної превенції.

Основними акторами подальших пошуків моделі відбування покарання у виді позбавлення волі у Пенсильванії були члени Філадельфійського товариства полегшення страждань у в'язницях (Philadelphia Society for Alleviating the Miseries of Public Prisons), мета якого – не лише допомога засудженим, але й зміна видів і способів покарання злочинців задля їх виправлення. Основні кроки реформаторів були спрямовані на впровадження, на основі практичного досвіду виправних будинків Англії та теорії тюрем (праця В. Пейлі, Дж. Говарда), законодавчих змін у сфері виконання покарань з акцентом на одиночному утриманні.

У результаті ініціатив Товариства 1790 р. ухвалено An Act to reform the penal laws of the state, у якому основними елементами режиму відбування покарання визначено каторжні роботи і сувору ізоляцію, для чого закон приписував звести у дворі Walnut Street Prison окремий корпус з одиночними камерами для утримання небезпечних злочинців, щодо якого неофіційно використовувалася назва «пенітенціарний будинок» (її уживано як синонім).

Базовими елементами в'язничної дисциплінарної моделі, розробленої членами Товариства і закріпленої на законодавчому рівні у 1788–1790 рр., були: сегрегація різних категорій ув'язнених, окремий режим для злочинців, засуджених до каторжних робіт (утримання у державній в'язниці штату, одиночне ув'язнення для особливо небезпечних злочинців), чіткі дисциплінарні правила, примусові

¹ Опубліковано 1793 р. у виданні: Bradford W. An Enquiry how far the Punishment of Death is necessary in Pennsylvania. With notes and illustrations ... To which is added, An account of the gaol and penitentiary house of Philadelphia, and of the interior management thereof. by Caleb Lownes. Philadelphia : Printed by T. Dobson, 1793. 108 p.

² Каліб Лаунс терміни «одиночні камери» і «пенітенціарний будинок» уживав як синоніми.

роботи, вимоги до персоналу в'язниці та обмеження їх повноважень з боку колегіального органу (інспекторів), що не лише здійснювали нагляд за діяльністю в'язниці, організацією примусової праці, розподілом прибутків, а були, фактично, адміністраторами карного закладу. Основною метою такого покарання було визначено виправлення та запобігання злочинам.

Список використаних джерел:

1. Barnes H.E. The Criminal Codes and penal institutions of colonial Pennsylvania. *Bulletin of Friends' Historical Society of Philadelphia*, 1922. № 11(1). P. 3–16; № 11(2). P. 68–84.
2. Pennsylvania. The Great Law. December 7, 1682. Pennsylvania Historical & Museum Collection. URL: <http://www.palrb.us/statutesatlarge/16001699/1682/0/misclaw/grlawlv.pdf> (дата звернення: 19.12.2021).
3. Watson J.F. Annals of Philadelphia and Pennsylvania, in the olden time: being a collection of memoirs, anecdotes, and incidents of the city and its inhabitants, and of the earliest settlements of the inland part of Pennsylvania. Philadelphia, 1884. P. 356–358.
4. Fitzroy H.W.K. The Punishment of Crime in Provincial Pennsylvania. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*. 1936. № 60(3). P. 242–269.
5. Shepherd W.R. History of Proprietary Government in Pennsylvania. Columbia University, 1896. 601 p.
6. Rubin A.T. The prehistory of innovation: A longer view of penal change. *Punishment & Society*. 2018. № 20(2). С. 192–216 <https://doi.org/10.1177/1462474517690522>
7. Rothman D. The Discovery of the Asylum: Social Order and Disorder in the New Republic. Boston: Little, Brown and Company, 1990. 380 p.
8. Spierenburg P. From Amsterdam to Auburn: An Explanation for the Rise of the Prison in Seventeenth-Century Holland and Nineteenth-Century America. *Journal of Social History*. 1987. № 20:3. P. 439–462.
9. Bioren John, Carey Mathew. Laws of the Commonwealth of Pennsylvania. V. 1. Philadelphia: Carey and Bioren. 1803. P. 118–121.
10. An Act for erecting a gaol, workhouse and house of correction in the city of Philadelphia, 1773. In *The Statutes at Large of Pennsylvania, 1682 to 1801, Vol. VIII*. Pages 300–304. Harrisburg: Harrisburg Publishing.
11. Barnes H.E. The Evolution of penology in Pennsylvania: a study in American social history. 1927. 407 p.
12. Scharf J.T., Westcott T. *A History of Philadelphia*. Vol. III. 1884. P. 1827–1832.
13. Rubin A.T. History of the Prison. In Mathieu Deflem (Ed.). *The Handbook of Social Control*. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell, 2019. P 279–292.
14. Bradford W. An Enquiry how far the Punishment of Death is necessary in Pennsylvania. With notes and illustrations ... To which is added, An account of the gaol and penitentiary house of Philadelphia, and of the interior management thereof. by Caleb Lownes. Philadelphia: Printed by T. Dobson, 1793. 108 p.
15. Constitution of Pennsylvania. September 28, 1776. *The Proceedings Relative to Calling the Conventions of 1776 and 1790 the Minutes of the Convention that formed the present Constitution of Pennsylvania together with the Charter to William Penn the Constitutions of 1776 and 1790...* Harrisburg: Printed by John S. Wiestling Market Street, 1825. P. 63.
16. Shapiro, D.M. Solitary confinement in the young republic. *Harvard Law Review*. 2019. № 133(2). P. 544–598.
17. Vaux R. The Pennsylvania Prison System. *Proceedings of the American Philosophical Society Held at Philadelphia for Promoting Useful Knowledge*. 1884. № 21. P. 651–664.
18. An Act amending the penal laws of this state. Ch. MCCXLI (1786). *Statutes at Large of Pennsylvania 1682 to 1801. Vol. XII*. [Harrisburg] : Clarence M. Busch, State Printer of Pennsylvania, 1896. P. 280–290.
19. Vinson M. The Society for Political Inquiries: The Limits of Republican Discourse in Philadelphia on the Eve of the Constitutional Convention. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*. 1989. № 113(2). P. 185–205.
20. Sellin T. Philadelphia Prisons of the Eighteenth Century. *Transactions of the American Philosophical Society*. 1953. № 43(1). P. 326–331. <https://doi.org/10.2307/1005687/>

21. Сокальська О. Концепція виправного покарання Бенджаміна Раша. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 3. С. 100–110. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2021.3.07/>
22. The Constitution of the Philadelphia Society for Alleviating the Miseries of Public Prisons. *Act of Incorporation and Constitution. Philadelphia Society for Alleviating the Miseries of Public Prisons*. J. Harding, printer, 1835. P. 4–5.
23. Minutes of the Supreme Executive Council of Pennsylvania. From its organization to the termination of the revolution. V. 15. Harrisburg, 1853. P. 393.
24. Vaux R. Brief Sketch of the Origin and History of the State Penitentiary for the Eastern District of Pennsylvania, at Philadelphia. Philadelphia : McLaughlin Brothers, 1872. P. 12.
25. Vaux R. Notices of the Original, and Successive Efforts, to Improve the Discipline of the Prison at Philadelphia, and to Reform the Criminal Code of Pennsylvania. Kimber and Sharpless, 1826. P. 26–30.
26. Butterfield L.H. (Ed.). Letters of Benjamin Rush: V. I. Princeton University Press, 1951. 728 p.
27. Meranze M. Laboratories of Virtue: Punishment, Revolution, and Authority in Philadelphia, 1760-1835. UNC Press Books, 1996. 352 p.
28. An Act to amend an act entitled «An Act amending the penal laws of this state». Ch. MCDIX (1789). *Statutes at Large of Pennsylvania 1682 to 1801*. Vol. XIII. [Harrisburg]: Clarence M. Busch, State Printer of Pennsylvania, 1896. P. 243–251.
29. Extracts and Remarks on the Subject of Punishment and Reformation of Criminals: Published by Order of the Society, Established in Philadelphia, for Alleviating the Miseries of Public Prisons. Philadelphia Society for Alleviating the Miseries of Public Prisons. Philadelphia: Printed by Zachariah Poulson, Junior, 1790. 23 p.
30. Extracts and remarks on the punishment and reformation of Criminals. From a pamphlet just published, by order of the Society, established in Philadelphia, for alleviating the miseries of public prisons. *Columbian Magazine; or, Monthly Miscellany: Containing a View of the History, Literature, Manners & Characters of the Year*. 1790. Apr. P. 243–245.
31. An Account of the Origin, Progress, and Regulations with a Description of the new-established Bridewell, or Penitentiary House, at Wymondham, in Norfolk. By Sir Thomas Beevor. Bart. addressed to the Secretary of the Bath Society; extracted from the same Work. *The Annual Register, Or, A View of the History, Politics, and Literature for the Year 1786*. V. 28. London, Printed for J. Dodsley in Pall Mall. 1788. P. 87–93.
32. An Act to reform the Penal Laws of the State. Ch. MCXVI (1790). *Statutes at Large of Pennsylvania 1682 to 1801*. Vol. XIII. [Harrisburg] : Clarence M. Busch, State Printer of Pennsylvania, 1896. P. 511–528.
33. Mease J. Picture of Philadelphia: Giving an Account of Its Origin, Increase and Improvements in Arts, Sciences, Manufactures, Commerce and Revenue. Philadelphia: Robert Desilver, 1811. P. 179–181.